

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME YÖNTEMİ İLE İLETİŞİM EĞİTİMİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER*

Berrin Özkanal** – Aydın Ziya Özgür***

ÖZET

Ülkemizde üniversite düzeyindeki iletişim eğitimi hem örgün hem de açık ve uzaktan eğitim yöntemleriyle gerçekleştirilmekte, gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerindeki iletişim bölümleri sektörün ihtiyaç duyduğu teknik personel ve meslek elemanı yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, ülkemizde açık ve uzaktan eğitim sistemiyle verilen iletişim eğitiminin genel yapısını değerlendirmektir. Bu amaçla açık ve uzaktan eğitim sistemiyle hangi programlarda iletişim eğitimi verildiği ve iletişim eğitimi veren programların giriş koşulları, program yeterlilikleri, ders kredileri, mezuniyet koşulları, staj ve ölçme değerlendirme sistemi, öğrenme ortam ve araçları ile destek hizmetlerinin nasıl uygulandığı ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucunda; programlarda program çeşitliliğinin ve uzmanlığın söz konusu olmadığı ve bu programların daha çok genel eğitimler olarak değerlendirilebileceği söylenebilir. İletişim eğitimi aynı zamanda da belirli teknik yeterliliklerin bilinmesini gerektiren bir alandır. Bu nedenle programlarda teknik yeterliliklere ilişkin olanakların açık ve uzaktan eğitimin gereği olarak sanal ortamlarda öğrencilere sunulması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim eğitimi, açık ve uzaktan eğitim, öğrenme metotları

CONSIDERATIONS ON COMMUNICATION EDUCATION REALISED VIA OPEN AND DISTANCE EDUCATION AT HIGHER EDUCATION SYSTEM IN TURKEY

ABSTRACT

Communication education in Turkey is realised via both open and distance and formal education systems at higher education level at undergraduate, graduate and postgraduate programs by state and private universities with the aim of training staff needed by the sector. The aim of the study is to put forward the general structure of communication education carried out via open and distance education and evaluate the quality of the education delivered in order to train the required staff via open and distance education systems in Turkey. In order to realise this, the structure of communication education programs at open and distance education systems (preconditions of programs, program outcomes, teaching environments, teaching and testing regulations, student support services and etc.) was evaluated via interviews with these program administrators using qualitative research technique and content analysis method of the web sites of the

* Bu makale 4-6 Şubat 2016 tarihleri arasından ITICAM 2016 International Trends and Issues in Communication & Media konferansında bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi

*** Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi

programs. As result of the study, it can be stated that there are not any program varieties and expertness and these programs can be evaluated as the general training programs. The area of communication education is also an area which requires the knowledge of technical competencies. Therefore, it is crucial to train the students about these technical competencies in virtual environments by force of open and distance education.

Keywords: Communication education, open and distance education, learning methods

GİRİŞ

Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte artan rekabet ve bilgi ekonomisinin yükselmesi, öğrenme biçimlerini farklılaştırmış, öğrenci profilini değiştirmiş, eğitimde bilgi üretimi ve araştırmanın yanında uygulamanın da önemini artırmış ve bu yeni ortam ve araçlar yeni becerilerin ve melez mesleklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bilgi toplumunda artık zaman ve mekân sınırı olmadan, maliyeti düşük ve öğrenci odaklı olan, fırsat eşitliği yaratan, kişilerin bireysel özelliklerine göre planlayabildiği yöntem ve araçlardan yararlanmak her düzeyde öğrenmeyi daha etkin hale getirmiştir. Örgün eğitimin yanında bağımsız bir öğrenme yöntemi olan açık ya da uzaktan öğrenme daha da önem kazanmıştır.

Türkiye’de yükseköğretim sistemine bakıldığında, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’ün 2014-2015 yılı yükseköğretim kurumunda hem örgün hem de açık ve uzaktan eğitim yöntemleriyle önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim verilmektedir. Sözü edilen programlarda 5,5 milyon öğrenci yükseköğrenim görmekte, her yıl 800 bine yakın mezun verilmektedir (YÖK İstatistikler 2016). Günümüzde yükseköğretim kurumlarının araştırma, eğitim, öğretim ve topluma katkı görevlerini yerine getirmelerini, hem örgün hem de açık ve uzaktan eğitimde daha fazla öğrenciye kitlesel eğitim veren, teorik bilginin yanında uygulamayı da temel alan, mezunların istihdam edilmesine olanak yaratan, araştırma faaliyetlerini destekleyen, kalite güvencesi ve topluma katkı sağlayan, uluslararası diploma tanınırlığının olduğu yenilikçi ve girişimci bir yapıyı uygulaması da tartışılmaktadır.

Tüm Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yükseköğretimde tercih edilen ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle gittikçe önem kazanan ve öğrencilere farklı mesleki olanaklar sağlayan alanlarından birisi de iletişimdir ve iletişim eğitiminin kapsamı teknolojideki gelişmelere bağlı olarak giderek genişlemektedir. Ülkemizde Yükseköğretimde iletişim eğitimi 1960 yıllarda gazetecilik ile başlamış, bu alana daha sonraki yıllarda halkla ilişkiler, radyo ve televizyon ve reklamcılık gibi alanlar eklenmiştir (Tokgöz 2003). Günümüzde ise yükseköğretimde iletişim eğitimi gazetecilik, halkla ilişkiler, reklamcılık, radyo-televizyon, sinema, yeni medya, görsel iletişim tasarımı, bilişim gibi pek çok alanda sürdürülmektedir. 2014-2015 öğretim yılında 102 üniversitedeki 236 Meslek Yüksek

Okulunda önlisans, 123 fakültede lisans ve lisans tamamlama ve 50’ye yakın enstitüde ise lisansüstü olmak üzere öğretim verilmekte ve her yıl binlerce mezun verilmektedir (YÖK istatistikler 2016).

İletişim eğitiminin amacı, yıllık yaklaşık 5 milyar TL işlem hacmi olan (Reklamcılar Derneği Verileri 2015) iletişim sektörüne donanımlı medya profesyoneli yetiştirmek olarak belirlenmiş, ancak sektörde mezunların istihdamı sürekli tartışılır olmuştur. Dahası yeni kurulan iletişim fakültelerinin öğretim elemanı ihtiyacının karşılanması da bu nedenlerle sağlanamamaktadır. Fakültelerden mezun olanların sayısı sektörün ihtiyaç duyduğu sayının oldukça üzerindedir. Sektörde sadece iletişim mezunları değil, pek çok farklı alandan insan çalışmaktadır.

Son yıllarda iletişim sektöründeki değişme ve gelişmeler doğrultusunda farklı öğrenim yöntemleri (açık ve uzaktan eğitim) ile programlar, anabilim dalları ve dersler açılmıştır. Türkiye’de üniversitelerde önlisans ve lisans düzeyinde örgün ve açık ve uzaktan öğrenme yöntemi ile verilen iletişim eğitimi ise henüz kurumsallaşmasını tamamlayamamıştır. Bunun bir nedeni verilen iletişim eğitiminin kalitesi üzerine çalışmaların halen sürdürülmesidir. Diğer bir neden ise iletişim alanının meslekleşmemesi, herkesin yapabileceği bir iş olarak görülmesidir. Bu nedenle, Mesleki Yeterlikler Kurumu (MYK)’nın çeşitli mesleklerin yeterliklerini belirleme çalışmalarıyla birlikte Radyo ve Televizyon alanında Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Meslek Birliği (RATEM) işbirliğiyle mesleki yeterliklerin belirlenmesi çalışmaları başlamıştır (www.ratem.org.tr). Uzmanlaşma ve mesleğe ilişkin yeterliliklerin tam olarak tanımlanmaması mezunları bulabildikleri işlerde çalışmalarına yol açmakta, sektörle eğitim kurumları arasında eşgüdüm sağlanamamaktadır. Diğer yandan eğitim maliyetleri düşük olduğu için, Türkiye’de Yükseköğretim’de kapasite yaratmak adına yeni iletişim fakültelerinin açılması kolaylaşmış, fakülte sayısı neredeyse 150’ye ulaşmıştır. İletişim eğitimi açısından temel sorun kurumsallaşmış, kalite güvencesinin sağlandığı, mezunların istihdamının gerçekleştiği uzmanlaşmaya yönelik bir meslek eğitiminin tam olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişme ve değişimlere bağlı olarak, sektörle işbirliği içerisinde güncellenen teorik bilgi ile uygulamanın birlikte verilememesidir.

Bu çalışmada, iletişim mezunlarının sayısının sektörün ihtiyacından fazla olması, iletişim alanının melez bir alan olarak farklı uzmanlıklardan oluşması, meslekleşmenin yetersiz oluşu, sektörde farklı meslek alanlarından gelenlerin de istihdam edilmesi, iletişim mesleğinin herkesin yapabileceği bir iş olarak algılanması ve son yıllarda yükseköğretimde kapasite sorununu aşmak için hem örgün hem de açık ve uzaktan eğitim yöntemiyle çok sayıda önlisans ve lisans programının açılması niceliği artırırken, eğitimin niteliğinin de sorgulanması sorun olarak görülmektedir.

1. TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE İLETİŞİM EĞİTİMİ

Türkiye'de iletişim eğitiminin tarihsel çerçevesinin gazetecilik eğitimi ile başladığı ve cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar uzandığı belirtilmektedir. İlk gazetecilik okulu özel bir girişimi ile başlamış, ardından İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu kurulmuştur. 1950'li yıllarda İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'ne iki yıllık eğitim için öğrenci alınmış, hem lise mezunları arasından iki yıl fiilen gazetecilik yapmış olanlar öğrenim durumlarına bakılmaksızın öğrenci olarak kabul etmiştir. 1960'da Enstitüde üç yıllık eğitim vermeye başlanmış, sonraki yıllarda verilen eğitim dört yıla çıkarılarak Enstitünün adı İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Halkla İlişkiler Yüksek Okuluna çevrilmiştir. 1982'de YÖK Yasası ile birlikte okulun adı İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu şeklinde değiştirilmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksek Okulu ise 1964 yılında kurulmuştur. 1965 yılında Türkiye'de özel yüksekokulların açılabilmesi yolu açılmış, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin ardından, gazetecilik eğitiminde özel yüksekokullar dönemi başlamıştır (Tokgöz 2003). 1972 yılında Eskişehir'de kurulan Televizyon ile Eğitim Enstitüsü ise şu anda İletişim Bilimleri Fakültesi olarak hizmet vermektedir.

1992 yılına kadar Yüksekokullarda eğitim veren iletişim programları çıkan yasa ile iletişim fakültelerine dönüştürülmüştür. Bu dönüşümden sonra devlet üniversiteleri içinde yeni iletişim fakülteleri açılmıştır. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi bunlardan bazılarıdır (Uzun 2007: 122).

Devlet üniversitelerinde iletişim fakültesi sayısı artarken çeşitli devlet üniversitelerinin Güzel Sanatlar Fakülteleri içinde iletişimle ilgili lisans programları, meslek yüksekokullarında önlisans düzeyinde iletişim, halkla ilişkiler, radyo ve televizyon yayıncılığı, fotoğrafçılık bölümleri ve özel iletişim eğitimi veren kuruluşlar da eğitim hayatına başlamıştır. Devlet üniversiteleri içinde iletişim fakültelerinin sayısı artarken, 1997 yılından itibaren vakıf üniversitelerinin kurulmasının yolu açılınca, vakıf üniversiteleri içinde de iletişim fakülteleri kurulmaya başlanmıştır. Yeditepe, Maltepe, Bilgi, Bahçeşehir, Başkent üniversiteleri bunlar arasındadır (Uzun 2007: 122).

Günümüzde iletişim eğitimi: İletişim ve İletişim Bilimleri Fakülteleri'nde, Güzel Sanatlar, Güzel Sanatlar ve Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım, Sanat ve Tasarım, Mimarlık Tasarım, Sanat ve Sosyal Bilimler, Uygulamalı Bilimler, Sosyal ve Beşeri Bilimler, İşletme, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler ile İnsani Bilimler ve Edebiyat ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde verilmektedir. Yükseköğretim Kurulu'nun 2015 yılı verilerine göre 74'ü devlet, 49'u vakıf olmak üzere 123 üniversitedeki lisans programlarında ve 200'ü devlet, 30'u vakıf ve 6'sı vakıf meslek yük-

sekokulu olmak üzere 236 önlisans programında iletişim eğitimi verilmektedir (YÖK istatistikler 2016). Ülkemizde 193 üniversite olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bunlardan 123’ünde iletişim eğitiminin önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde verilmesi eğitimdeki niceliğin arttığı ve niteliğin sorgulanması gerekliliğini göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Örgün İletişim Eğitimi Veren Fakülte ve Meslek Yüksekokulları Program Sayıları

Fakülteler	Devlet	Vakıf	Vakıf MYO	Toplam
İletişim/İletişim Bilimleri Fakültesi	34	16	-	50
Güzel Sanatlar, Güzel Sanatlar ve Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Sanat ve Tasarım, Mimarlık Tasarım Fakültesi	35	25	-	60
Sanat ve Sosyal Bilimler, Uygulamalı Bilimler, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	4	2	-	6
İşletme Fakültesi	1	2	-	3
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	-	2	-	2
İnsani Bilimler ve Edebiyat, Fen-Edebiyat Fakültesi	-	2	-	2
Toplam	74	49	-	123
Meslek Yüksekokulları	200	30	6	236

2. AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİMDE İLETİŞİM EĞİTİMİ

Günümüzde eğitimin erken yaşta başlayıp uzun sürmesi, bireylerin iş dışında zamanının artması, iş imkânı verecek olan eğitime talep, eğitime daha fazla yatırım yapılması ve daha fazla kaynak sunulması, bölgesel eşitsizliklere göre ihtiyacın farklılaşması, yaşam boyu eğitimin önem kazanması açık ve uzaktan öğrenmenin önemine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte uluslararası öğrenci değişimi, internet ve teknoloji kullanımı, eleştirel ve sorgulayıcı düşünme, takım çalışması, yaratıcılık, iletişim ve sosyal becerilerin önem kazanması gibi gelişmelerle birlikte özellikle açık ve uzaktan öğrenme hizmeti sunan üniversitelerin kendini yeniden gözden geçirmesine yol açmaktadır.

Gelişmiş ya da gelişmekte olan pek çok ülkede uygulanan, eğitici ve öğrencinin fiziksel olarak birbirinden uzak oldukları bir ortamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin araç ve ortamları ile gerçekleşen açık ve uzaktan eğitim; her yaş, cinsiyet, gelir ve meslek grubundan insanın, aynı anda ya da istedikleri zamanda bireysel özgürlük, sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkesiyle üretime katkı sağlama özelliklerini yitirmeden, öğrenimlerini zaman ve mekân kısıtlarını aşarak kendi hız ve kapasitelerine göre ayarlayarak esnek, güvenilir, hızlı, düşük maliyetle, standart ve bireyselleştirilmiş bağımsız öğrenme sağlayan, yaygın, demokratik, etkili ve

kaliteli bir şekilde gerçekleştirilen bir çağdaş eğitim yöntemidir (Moore ve Kearsly 1996: 2; İşman 2005: 15).

Ülkemizde 2547 Sayılı kanunda yapılan değişiklik ile uzaktan öğretim tanımı şöyledir: Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin bizzat öğretim elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın eşzamanlı biçimde verildiği öğretimi olarak tanımlanmaktadır. Açıköğretim ise geniş kitlelere internet destekli, nispeten düşük maliyetli yaygın eğitim imkânı sunan uygulamalar için kullanılmaktadır (YÖK 2014).

Açıköğretim ve uzaktan öğretim disiplinlerarası bir çalışma alanıdır. Alan ve uygulamalarda açıköğretim, uzaktan öğretim, e-öğrenme, internet tabanlı eğitim, internette eğitim, web destekli öğretim, yaygın eğitim, esnek öğrenme ve sanal eğitim gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramlar arasında küçük farklar olmakla birlikte bu kavramlar alanyazında genellikle birbirleri yerine kullanılmaktadır. Türkiye’de ise açıköğretim, uzaktan öğretim ve e-öğrenme kavramları tamamen pratik nedenlerle farklı uygulamaları ifade etmek için kullanılmaktadır (Aydın 2011).

Hem açık ve hem de uzaktan öğrenmede öğrenim süresi boyunca öğrenci ve öğreticinin farklı zaman ve mekanlarda bulunması nedeniyle, öğretim materyallerinin tasarımı, yapımı ve yayınında “kendi kendine öğret” ilkesinin göz önünde bulundurulması, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılması ve eşzamanlı (senkron) ve eşzamansız (asenkron) etkileşimi etkin bir şekilde gerçekleştirmesi gerekmektedir (Verdiun ve Clark 1994: 9-11).

Ülkemizde yükseköğretime olan talebin yaklaşık %47’sini karşılayan Açıköğretim Sistemi, 1982 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde lisans programıyla eğitim faaliyetlerine başlamıştır. 1992 yılından itibaren ise asıl ivmesini yakalayarak, sistemde farklı alanlarda önlisans programları açılarak program sayısı ve türleri hızla çeşitlendirmiş ve kontenjanlar önemli oranlarda artmaya başlamış ve şu anda 17 lisans, 34 önlisans ve 26 e-sertifika programı bulunmaktadır (Çetinsaya 2015). Günümüzde açıköğretim uygulamaları ülkemizde Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi olmak üzere üç devlet üniversitesinde önlisans ve lisans düzeyinde sürdürülmektedir. Anadolu Üniversitesi’nin öğrenci sayısı yaklaşık 1.4 milyon, İstanbul ve Atatürk Üniversitesindeki öğrenci sayısı ise yaklaşık 150 bindir (YÖK İstatistikler 2016).

Türkiye’deki uzaktan öğretim uygulamaları ise Yükseköğretim Kurulu (YÖK) izni ve teşviki ile birçok üniversitede önlisans, lisans ve lisansüstü programlarda gerçekleştirilmektedir. Bu üniversitelerimizden bazıları Sakarya Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi-

tesini ve Atılım Üniversitesidir. Uzaktan öğretim programlarında okuyan öğrencilerin sayısı ise 50 bin civarındadır (YÖK İstatistikler 2016).

Türkiye’de ilk olarak Açıköğretim Sistemi’ni uygulayan Anadolu Üniversitesi 1992 yılında gerçekleştirdiği program çeşitliliği ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım alanında açtığı önlisans programı ile iletişim programlarının öncüsü olmuştur. 2015 yılı itibarıyla ülkemizde iletişim alanında açıköğretim sistemi ile 3 üniversitede önlisans ve 2 üniversitede lisans programları, uzaktan eğitim sistemi ile ise 5 üniversitede önlisans, 3 üniversitede lisans ve 2 enstitüde lisansüstü iletişim programları bulunmaktadır.

2.1. Öğrenme Yöntemleri ve Öğretim Ortamları

Açık ve uzaktan eğitim, örgün öğretime göre eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin olanaklarından daha fazla yararlanan sistemlerdir. Özellikle uzaktan öğretimde öğrenme yöntemleri örgün eğitime göre farklılık göstermektedir. Uzaktan öğretimde; öğrenme yönetim sistemi ve sanal sınıf uygulamaları sistemin temel yapıları olarak görülmektedir. Yeni dijital iletişim teknolojilerinin kullanımı ile birlikte hızla değişen eğitim ortamı ve öğrenme yönetim sisteminin ortaya çıkışı 1990’lı yıllar boyunca e-öğrenmenin gelişimini hızlandırmıştır (Corbeil ve Corbeil 2015). Bu yapılar öğrenme yönetim sistemi üzerinden farklı şekillerde uygulanmakta ve e-öğrenme ortamları (e-kitap, e-seminer, e-sesli kitap v.b) bu sisteme entegre edilmektedir. Açıköğretimde ise öğretim ortamları; basılı materyaller, televizyon programları, yüzyüze akademik danışmanlık hizmetlerinden oluşmakta ve internet teknolojilerinin gelişmesiyle bu öğrenme ortamlarına e-öğrenme ortamları da eklenmiştir. Mobil teknolojiler, sosyal medya, geleneksel televizyon yayıncılığı kitlesel olarak açıköğretimde yoğun olarak kullanılmaktadır.

Açık ve uzaktan eğitimde “Öğrenme Yönetim Sistemi” olarak adlandırılan yapıda açık kaynak kodlu (herkes tarafından paylaşılabilen ücretsiz) veya ticari olarak pazarlanan (lisanslı) olmak üzere iki farklı öğretim yönetim sistemi yazılımları kullanılmaktadır. Bu yapılara ek olarak Anadolu Üniversitesi gibi bazı üniversiteler de kendi ihtiyaçları doğrultusunda kendi öğretim yönetim sistemlerini oluşturmak üzere çalışmalar sürdürülmektedir.

Uzaktan öğretimde en yaygın kullanılan araçlardan biri çevrimiçi “öğrenme yönetim sistemi”dir. Günümüzde e-öğrenme ortamlarının yaygınlaşması beraberinde içerik üretim ihtiyacını getirmiştir (Corbeil ve Corbeil 2015). E-öğrenme ortamları e-kitaplar, etkileşimli e-kitaplar, e-seminerler, e-sesli kitap uygulamaları gibi üretilen içeriklerden oluşan bir yapıdır. Öğrenciler bu içerikten yararlanarak öğrenimlerini kendi hız ve kapasiteleri doğrultusunda sürdürebilmektedir. Bu yapı içerisinde öğrenenlere sunulacak ders içeriği için gerekli ses, video, animasyon, grafik ve metin üretimi ayrı ayrı ve farklı yazılımlar üzerinden üretilir.

Öğrencilerin bilgisayar ve internet bağlantılarının olması bu eğitimin etkinliğinin yürütülmesinde en temel unsurdur.

Öğretim yönetim sistemini diğer unsuru ise sanal öğrenme uygulamalarından oluşmaktadır. Öğrencilerin öğretmenlerle sanal ortamda bir araya gelmesiyle yürütülen sanal öğrenme uygulamalarında her türlü ses, video kamera ile görüntü, beyaz tahta, dosya paylaşımı, içerik paylaşımı, pencere paylaşımı, program paylaşımı, sohbet gibi iletişime imkân tanıyan pek çok unsur yer almaktadır. Sanal sınıfların (canlı ders) en önemli özelliği senkron (eşzamanlı) ortamlarda öğrenmenin gerçekleşmesidir. Bu ortamlar aracılığıyla öğrenciler birçok eğitimsel deneyim ve kaynaklara ulaşım sağlayabilirler (Cartelli ve ark 2008).

2.2. Temel Destek Hizmetleri

Açık ve uzaktan eğitim sisteminin öğrenciler açısından en büyük dezavantajı öğrenim gördükleri kuruma aidiyet hissedememeleridir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin olanaklarıyla açık ve uzaktan eğitim öğrencisinin en büyük sorunlarından biri olan kampustan uzak olma duygusunu en alt seviyeye indirerek, öğrencilere aidiyet duygusu kazandırmak, öğrencilere kurum kültürünü benimsetmek, öğrencilerin kurum ile iletişim olanaklarını geliştirerek ihtiyacı olan bilgiye anında ve istediği zaman ulaşmasını sağlamaktır. Bununla birlikte İnternet ortamında oluşturulacak haber ve tartışma gruplarıyla öğrencilerin kendi aralarında ve kurumla iletişim ve bilgi alış verişini sağlıklı ve etkili olarak yürütülmesine olanak yaratmaktır (Özkanal 2006).

Açık ve uzaktan eğitim kurumlarında internet ve araçları aracılığıyla verilecek öğrenci desteği; *bilgi desteği ve kişisel veri* olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir (Simpson 2000: 80-84). Bilgi danışma, öğrencilerin kurumsal Web sitelerine yönelerek öğrenci ile ilgili yönetmelikler, öğrencilik durumları, fakülteye giriş, öğretim ortam ve yöntemleri gibi çok çeşitli konularda bilgi edinmelerini sağlamaktadır. Açık ve uzaktan eğitim sistemi ile eğitim veren kurumlarda Temel Destek Hizmetleri olarak adlandırılan uygulamalar şunlardır:

E-posta: Öğrencilere kullanıcı parolası ve e-posta hesabı verilerek öğrencilerin bu hesap üzerinden karşılaştıkları teknik veya genel ihtiyaç ve sorunlarına cevap verilmesi.

Haber grubu: Haber grupları, öğrencilerin derslerle ilgili düşünce, soru ve yorumlarını e-posta aracılığıyla birbirleriyle paylaşmaları.

Sohbet: Öğrencilerin ihtiyaç ve sorunlarını çözmek amacıyla sohbet odaları kullanılmasıdır.

Çağrı Desteği Merkezi: Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları mesai saatleri içinde konu uzmanlarına, sistem sorumlusuna ve yazışma grubuna telefonla erişerek destek hizmeti almalarıdır.

2.3. Ölçme ve Değerlendirme Sistemi

Açık ve uzaktan eğitimde değerlendirme sürecinin öğretici ve öğrenci arasında etkileşimin farklı türlerinden dolayı geleneksel eğitime göre farklı ve bazı sınırlılıklarının olduğu belirtilmektedir (Puspitasari 2010). Bu sınırlılıklar; öğrencilerin farklı yaş ve meslek gruplarından olmaları, öğrenme materyallerine sahip olmaları ve programlara farklı amaçlarla kayıt yaptırılmaları gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır (Thorpe 1988: 21)

Açık ve uzaktan eğitimde yazılı ödevler ve testler ölçme değerlendirmede tercih edilen yöntemlerdir. Değerlendirme sürecinde hem öğrenme etkinlikleri sürerken gerçekleştirilen *biçimlendirme amaçlı* değerlendirme yapılırken, öğrenme etkinliklerinin sonunda ise, *düzy belirleme* amaçlı değerlendirme kullanılmaktadır. Biçimlendirme amaçlı değerlendirme; öğrencilerin gelişimlerini izlemeye olanak sağlayan ödevler, öğreticilerden alınan geri bildirimler ve öğrencileri sınavlara hazırlayan testler gibi yapıları içerirken, düzy belirleme amaçlı değerlendirme; gözetimli dönem sonu sınavlarını, nota etki eden ödevleri ve performans sınavlarını içermektedir (Morgan ve O’Reilly 1999: 15). Bunun yanında öğrencileri değerlendirme yöntemleri öğrencilerin başarısını ölçmede kullanılan araçların özelliklerine göre objektif ve sübjektif değerlendirme olarak da karşımıza çıkmaktadır (Simonson ve ark 2012: 268). Objektif testler; değerlendirmenin kolay olması, öğrenme yönetim sistemlerinde kullanılması, bireyselleştirilmesi ve anında geri bildirim vermesi açısından tercih edilmektedir. Çoktan seçmeli testler objektif testlerin iyi bir örneğidir. Sübjektif değerlendirme araçları ise proje, araştırma makalesi, tartışmalar, e-portfolyo gibi araçlardan oluşmaktadır (Simonson ve ark 2012: 270).

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ölçme ve değerlendirme sürecini de etkilemiş, test tekniklerinin yanında üst düzy yeterliklerinden ölçülebileceği sözlü sunumlar, sınavlar, e-portfolyo gibi alternatif ölçme araçlarını da bu değerlendirme sürecine katılmıştır (Ngara ve ark 2012).

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırma Modeli

Çalışma varolan durumu saptamaya yönelik betimsel bir çalışmadır. Çalışmada açık ve uzaktan eğitim ile ön lisans ve lisans düzeyinde iletişim eğitimi veren Yükseköğretim Kurumlarının web sitelerinden elde edilen bilgiler ve YÖK istatistiklerinden yararlanarak varolan durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı, Soruları ve Sınırlılıkları

Çalışmanın amacı, ülkemizde 2014-2015 Öğretim Yılında açık ve uzaktan eğitim sistemiyle verilen ön lisans ve lisans eğitiminin genel görünümünü ortaya koymaktır. Bu amaçla; açık ve uzaktan eğitim sistemiyle hangi programlarda ön lisans ve lisans düzeyinde iletişim eğitiminin verildiği, programlarda giriş koşulla-

rı, program yeterlilikleri, ders kredileri, mezuniyet koşulları, staj ve ölçme değerlendirme sistemi nasıl uygulandığı ve açık ve uzaktan eğitim programlarının öğrenme yöntemleri, öğretim ortamları, öğrenci destek hizmetlerinin nelerden oluştuğu sorgulanmıştır. Çalışma 2014-2015 Öğretim Yılında Türkiye’de iletişim alanında açık ve uzaktan eğitim veren Yükseköğretim kurumlarının ön lisans ve lisans programlarıyla sınırlıdır.

4. BULGULAR

4.1. İletişim Alanında Açık ve Uzaktan Eğitim Veren Üniversitelerin Program Dağılımlarına İlişkin Bulgular

Tablo 2. İletişim Alanında Açık ve Uzaktan Eğitim Veren Üniversitelerin Program Türüne Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Önlisans (açık ve uzaktan eğitim)	Lisans (açık ve uzaktan eğitim)	Yüksek Lisans (uzaktan eğitim)
Anadolu Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Tanıtım • Marka İletişimi • Fotoğrafçılık ve Kameramanlık • Medya ve İletişim • Radyo-TV Programcılığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Reklamcılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumsal İletişim
Atatürk Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Tanıtım • Medya ve İletişim • Reklamcılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Tanıtım 	-
İstanbul Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Medya ve İletişim 	<ul style="list-style-type: none"> • Gazetecilik • Halkla İlişkiler ve Tanıtım • Radyo Televizyon ve Sinema 	-
Ankara Üniversitesi	-	-	• Gazetecilik
İnönü Üniversitesi	-	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Tanıtım 	-
Maltepe Üniversitesi	-	<ul style="list-style-type: none"> • Halkla İlişkiler ve Tanıtım 	-
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> • Medya ve İletişim 	-	-
Plato Meslek Yüksek Okulu (VMYO)	<ul style="list-style-type: none"> • Radyo ve TV Programcılığı 	-	-

Anadolu Üniversitesi açık ve uzaktan eğitim sistemi ile iletişim eğitimini ilk başlatan kurumdur. Üniversite beş ön lisans programı (Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Marka İletişimi, Fotoğrafçılık ve Kameramanlık, Medya ve İletişim ve Radyo-TV Programcılığı), bir lisans programı (Halkla İlişkiler ve Reklamcılık) ve bir yüksek lisans programı (Kurumsal İletişim-Tezsiz) ile eğitim verilmektedir. Atatürk Üniversitesi açık ve uzaktan eğitim sistemi ile üç ön lisans (Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Medya ve İletişim ve Reklamcılık) ve bir lisans programı (Halkla İlişkiler ve Tanıtım) ile eğitimi sürdürmektedir. İnönü Üniversitesi uzaktan eğitim sistemi ile İletişim eğitimi alanında Halkla İlişkiler ve Tanıtım Lisans programı ile eğitim vermektedir. İstanbul Üniversitesi açık ve uzaktan eğitim ile bir ön lisans (Medya ve İletişim), üç lisans programı (Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım ve Radyo-Televizyon ve Sinema) ile eğitim hizmeti vermektedir. Maltepe Üniversitesi vakıf üniversiteleri arasında uzaktan eğitim sistemi ile iletişim eğitimi veren tek kurumdur. İletişim alanında bir lisans programı (Halkla İlişkiler ve Tanıtım) ile eğitim vermektedir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde iletişim alanında bir ön lisans programı (Medya ve İletişim) bulunmaktadır. Plato Meslek Yüksek Okulu ise vakıf yüksekokulları arasında iletişim eğitimi veren tek kurumdur ve iletişim eğitimi alanında bir ön lisans programı (Radyo ve Televizyon Programcılığı) ile uzaktan öğretim yöntemiyle eğitim vermektedir. Ankara Üniversitesi’nde ise uzaktan eğitim yöntemi ile iletişim alanında bir tezsiz yüksek lisans programı (Gazetecilik) bulunmaktadır.

4.2. İletişim Alanı Önlisans ve Lisans Giriş Koşullarına İlişkin Bulgular

Tablo 3. İletişim Alanı Önlisans Programları Giriş Koşulları

Örgün	Uzaktan	Açıköğretim
<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • YGS puan türünde yeterli puan	<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • YGS puan türünde yeterli puan • Programa alınacak öğrencilerin internet erişimli kişisel bilgisayar kullanma olanağına sahip olmaları	<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • YGS puan türünde 140 ve üzeri puan alma

Tablo 3’de iletişim alanında örgün, açık ve uzaktan eğitim önlisans programları giriş koşulları yer almaktadır. Giriş koşulları açısından incelendiğinde her üç sistemde de kontenjan sınırı bulunmakta, programlara girişte bir liseden mezun olma şartı aranmaktadır. Bu üç sistemin giriş koşullarında dikkat çeken nokta, YGS puan türünde örgün ve uzaktan eğitimde yeterli puan şartı aranırken,

açıköğretim programlarında ise YGS puan türünde 140 ve üzeri puan alma esas alınmaktadır.

Tablo 4. İletişim Alanı Lisans Programları Giriş Koşulları

Örgün	Uzaktan	Açıköğretim
<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • TS-1 puan türünde yeterli puan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • TS-1 puan türünde yeterli puan • Programa alınacak öğrencilerin internet erişimli kişisel bilgisayar kullanma olanağına sahip olmaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontenjan • Bir lise programından mezuniyet • YGS puan türünde 140 ve üzeri puan alma

İletişim alanı lisans programları giriş koşullarına bakıldığında ise her üç sistemde de kontenjan sınırının olduğu ve bir liseden mezun olma şartı arandığı görülmektedir. Giriş koşulları açısından lisans programlarının karşılaştırılmasında dikkat çeken nokta, örgün ve uzaktan öğretimde iletişim alanında TS 1 puan türünde yeterli puan aranırken, açıköğretim programlarında YGS'den 140 ve üzeri puan almak yeterli olmaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, açıköğretim sistemine hem ön lisans hem de lisans programlarına "İkinci Üniversite" kapsamında öğrenci kabul edilmesi ve 2 yıllık ön lisans eğitimi alanların aynı sistemde 4 yıllık lisans eğitimine geçme şanslarının bulunmasıdır.

4.3. Program Yeterlikleri, Dersler ve Mezuniyet Koşullarına İlişkin Bulgular

Tablo 5.İletişim Alanı Program Yeterlikleri, Dersler ve Mezuniyet Koşulları

	Örgün	Uzaktan Eğitim	Açıköğretim
Program Yeterlikleri	İletişim alanı ile ilgili kavramları ve kavramlar arası ilişkileri açıklama, olayları analiz etme, kişi, grup, kitle ya da kurumların iletişim özelliklerini, ihtiyaçlarını ya da farklılıklarını dikkate alarak uygun iletişim strateji, yöntem ve teknikleri geliştirme ve uygulama		
Dersler	Zorunlu/Seçmeli	Zorunlu/Seçmeli	Seçmeli
Mezuniyet Koşulları	Programın tüm ders ve 240 AKTS kredi gerekliliğini başarıyla tamamlayan ve genel akademik not ortalaması 4.00 üzerinden 2.00 veya daha yüksek olan öğrenciler diploma almaya hak kazanırlar.		
Staj Uygulamaları	Staj	Yok	Yok

Tablo 5 iletişim eğitimi alanında örgün, açıköğretim ve uzaktan öğretim programlarının program yeterlikleri, dersler, mezuniyet koşullarını ve staja ilişkin uygulamaları göstermektedir. Tabloda da görüldüğü gibi her üç öğretim türünde program/alan yeterlikleri aynıdır.

Örgün, uzaktan ve açıköğretim yöntemi ile yapılan iletişim eğitiminde mezuniyet koşulları değişmemekte, her üç öğretim türünde programdaki tüm derslerin başarılmış olması, FF, DZ ya da YZ notunun olmaması, öğrencilerin asgari 240 AKTS kredisi sağlaması ve genel not ortalamasının ise 4.00 üzerinden en az 2.00 olması gerekmektedir. Önlisans programları için ise 120 AKTS kredisi sağlanması zorunluluktur.

Belirtilen programlar dersler bazında incelendiğinde ise dersler açıköğretimde zorunlu, örgün ve uzaktan öğretimde ise hem zorunlu hem de seçmelidir. Staj uygulamalarına bakıldığında ise örgün programlarda staj uygulaması yer alırken, açık ve uzaktan eğitimde staj uygulamalarının bulunmadığı görülmektedir.

4.4. İletişim Alanında Açık ve Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Tablo 6. İletişim Alanında Açık ve Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Anadolu Üniversitesi	Ara sınavlar: Belirlenen sınav merkezlerinde test olarak Final Sınavları: Belirlenen sınav merkezlerinde test olarak Bütünleme Sınavları: Sistemde bütünleme sınavı bulunmamaktadır
Atatürk Üniversitesi	Ara Sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi ile Final Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze Bütünleme Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze
Ankara Üniversitesi	Ara sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi, gözetimsiz elektronik ortamda Final Sınavları: Gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda Bütünleme sınavları: Gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda
İnönü Üniversitesi	Ara Sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi ile Final Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze Bütünleme Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze
İstanbul Üniversitesi	Ara sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi ile Final Sınavları: İl sınav merkezlerinde gözetimli olarak Bütünleme Sınavları: Sınav merkezlerinde gözetimli
Maltepe Üniversitesi	Ara Sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi ile Final Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze Bütünleme Sınavı: İl sınav merkezlerinde yüz yüze
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Deneme Sınavı: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi Final Sınavları: İl sınav merkezlerinde yüz yüze
Plato Meslek Yüksekokulu	Ara sınavlar: Online (çevrimiçi) Öğrenme Yönetim Sistemi ile Final sınavları: Gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda

	Bütünleme sınavları: Gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda Proje veya uygulama sınavlarında öğrencilerden yazılı rapor ve sunum istenir.
--	---

Ölçme değerlendirme yöntemleri açısından örgün eğitimde uygulanan yöntem, uzaktan öğretim ve açıköğretime göre daha farklıdır. Örgün öğretimde klasik sınav uygulanabilirken, açık ve uzaktan eğitimde klasik sınav uygulanmamaktadır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi Anadolu Üniversitesi'nde hem ara hem de yılsonu sınavları belirlenen sınav merkezlerinde test olarak gerçekleştirilirken, bütünleme sınavı yapılmamaktadır. Açıköğretim hizmeti veren Atatürk Üniversitesi'nde ise ara (vize) sınavları online (çevrimiçi) olarak Öğrenme Yönetim Sistemi üzerinden yapılırken, final ve bütünleme sınavları ise belirlenen sınav merkezlerinde hafta sonlarında ve yüz yüze oturumlar şeklinde gerçekleştirilmektedir. Uzaktan eğitim veren İnönü Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde de ara sınavlar online (çevrimiçi) olarak Öğrenme Yönetim Sistemi üzerinden yapılırken, final ve bütünleme sınavları ise belirlenen sınav merkezlerinde hafta sonlarında ve yüz yüze oturumlar şeklinde gerçekleştirilmektedir. Plato Meslek Yüksek Okulu'nda ise ara sınavlar online (çevrimiçi) gözetimsiz elektronik ortamda, final ve bütünleme sınavları ise gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda yapılmaktadır. Proje veya uygulama sınavlarında öğrencilerden yazılı rapor ve sunum istenmektedir.

4.5. Öğrenme Yöntemleri ve Öğrenme Platformlarına İlişkin Bulgular

Tablo 7. İletişim Eğitiminde Açık ve Uzaktan Eğitimde Sunulan Öğretim Ortamları

	Anadolu Üniversitesi	Ankara Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	İnönü Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Maltepe Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Plato Meslek Yüksekokulu
Öğrenim Yönetim Sistemi (LMS)	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Sanal Sınıf Uygulamaları	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Öğrenme Platformları (Pdf, sunum, video)	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Ders Videoları	Var	-	Var	-	-	-	-	-

Basılı Malzemeler	Var	-	Var	-	-	-	-	-
Televizyon Programları	Var	-	-	-	-	-	-	-
Akademik Danışmanlık ve Uygulamalar	Var	Var	-	-	-	-	-	-

Tablo 7’de açık ve uzaktan eğitim veren üniversitelerin öğrencilerine öğrenme yönetim sistemi aracılığıyla sunduğu öğretim ortamları ve destek hizmetleri olarak adlandırılabilir bazı uygulamaları göstermektedir.

Tabloda görüldüğü gibi, Anadolu Üniversitesi, hem açıköğretim hem de uzaktan eğitim sisteminin uygulamalarını bir arada kullanmaktadır. Üniversite kendi öğretim yönetim sistemini oluşturmuş ve hizmetlerini bu sistem üzerinden yürütmektedir. Öğrenme ortamı olarak; basılı materyaller (kitap), akademik danışmanlık hizmetleri (öğrencilerin sınıf ortamında yüzyüze dersleri alabileceği hizmetler), televizyon programları (TRT Okuldan yayınlanan) kullanılmaktadır. Özellikle yeni iletişim teknolojilerin gelişmesiyle bu ortamlara yenileri eklenerek, e-öğrenmeyi destekleyen e-kitaplar, etkileşimli e-kitaplar, e-seminerler, e-sesli kitaplardan oluşan e-öğrenme oluşturulmuştur (<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/ogrenme-ortamlari>).

Ankara Üniversitesi’nde ise öğrenme yönetim sistemi olarak lisanslı yazılımlar kullanılmakta, Uzaktan Eğitim Merkezi’nin sağladığı bu lisanslı altyapıya bağlı olarak sistem web ortamında ağ üzerinden eşzamanlı çevrimiçi biçimde yürütülmektedir. Derslerdeki bütün etkileşim sanal sınıf (canlı ders) saatinde ve sistem üzerinden yürütülen haberleşme imkânları ile sağlanmaktadır. Bu sisteme ek olarak dersler, yüz yüze ders ve uygulamalarla desteklenmektedir (<http://uzem.ankara.edu.tr>).

Tabloda görüldüğü gibi Atatürk Üniversitesi’nde yürütülen Açıköğretim faaliyetlerinde kullanılan öğretim ortamlarından biri görüntülü materyaller yani ders videolarıdır. Programlara kayıtlı öğrencilerin eğitim hizmetlerinden yüksek verim alabilmeleri amacıyla oluşturulan görüntülü materyaller, ders içeriklerini desteklemeye yönelik çalışmalardan biridir. Bu materyallerle birlikte öğrenciler derslerini hem görsel, hem de işitsel olarak takip edebilmektedir. Diğer bir öğretim ortamı metin okumaları adı altında sunulan ders malzemeleridir. Dersler, fakülte tarafından hazırlanan etkileşimli materyaller kullanılarak, internet üzerinden yürütülmektedir. Öğrenciler ders içeriklerine öğrenme yönetim sistemi adı verilen sistem aracılığıyla ulaşım çevrimiçi ya da materyalleri indirerek çevrimdışı çalışabilmektedir. Her bir dersin temel kaynağını teşkil eden ünitelerle birlikte dersin doğasına göre video, alıştırma ve animasyon gibi içerikler sunulmaktadır (<http://www.ataaof.edu.tr>).

İnönü Üniversitesi'nde ise öğretim ortamları ders notları, video görüntülerinden oluşmaktadır. Öğrenciler, öğrenme yönetim sistemi üzerinden, derslere ait ders notlarını takip edebilmekte, ders danışmanlarıyla sohbet edebilmekte ve forum odalarında karşılıklı senkron iletişim kurulabilmektedirler. Öğrenciler ders programına göre günün belirli saatlerinde canlı olarak derslere katılabilir, katılmadıkları zaman ise daha sonra derslerin video görüntülerine ulaşabilir ve ders çalışırken anlamadığı konuları dersin öğretim elemanı ile bilgisayar ortamında etkileşimli olarak tartışabilmektedirler. Öğrenciler sanal sınıf derslerine ders programlarında belirtilen saatlerde senkron (canlı) olarak katılabilmektedir. Sanal sınıflarda gerçekleştirilen derslerin video görüntülerine yine aynı sistemden ulaşılabilir. Ders materyalleri İnternet ortamında bulunmaktadır. Bu ortamda öğrenciler her türlü soru ve sorunlarını ders sorumlusu veya ders danışmanı ile tartışabilmektedir (<https://inuzem.inonu.edu.tr/web/index.php>).

Tabloda görüldüğü gibi İstanbul Üniversitesi'nde öğretim ortamları; Öğrenme yönetim sistemi, sanal sınıflar ve öğrenme platformlarından oluşmaktadır. Öğrenme yönetim sistemi; öğrencilerin ders içeriklerini (pdf, video ve ppt) görebildikleri, ara sınavlarını yaptıkları sistem olarak tanımlanmaktadır. Canlı destek sisteminin de yer aldığı üniversitede, dersler sanal sınıf ortamında yürütülmekte ve canlı derslere belirtilen gün ve saatte giriş yapılabilmektedir. Sistemde kitap, dergi, ders notu, vb. basılı herhangi bir ders dokümanı bulunmamaktadır. Dersler, internette takip edilmekte, pdf, sunum, video formatlarında hazırlanan ders içerikleri internete yüklenerek 7/24 takip edilebilmekte, eğitim öğretim internet üzerinden gerçekleştirilmektedir (<http://auzef.istanbul.edu.tr>).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde uzaktan eğitim sisteminde öğretim ortamları: Öğrenme yönetim sistemi, sanal sınıflar ve öğrenme platformlarıyla gerçekleştirilmektedir. Eğitim portalı üzerinden ders takibi yapılmaktadır (<http://uzem.omu.edu.tr>).

Maltepe Üniversitesi Uzaktan Eğitim Birimi ise özgün olarak geliştirdiği öğrenme yönetim sistemini kullanarak, gerek kendi bünyesindeki akademik birimlerde çalışan öğretim elemanlarının, gerek diğer kurumlarda çalışan alan uzmanlarının ürettikleri bilgisel içeriği sunmaktadır. Öğrenciler, öğretim elemanı ile görüntülü ve sesli iletişim imkânı veren sanal sınıf uygulamasına erişim sağlayabilir, bunun yanı sıra 7/24 ders içeriklerine ulaşabilmekte, sınıf arkadaşları ve dersin öğretim elemanı ile mesajlaşabilmektedir. Sanal sınıf oturumları sistemde kayıt altına alınabilmektedir (<http://muzeb.maltepe.edu.tr>). Vakıf Meslek Yüksekokulu olan Plato Meslek Yüksekokulu'nda ise uzaktan eğitim uygulamaları öğrenme yönetim sistemi üzerinden yapılmakta ve sistemde dersler, canlı dersler (sanal sınıf uygulamaları) bulunmaktadır (<http://www.plato.edu.tr>)

4.6. Temel Destek Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Tablo 8. İletişim Eğitiminde Açık ve Uzaktan Eğitimde Sunulan Temel Destek Hizmetleri

	Anadolu Üniver- sitesi	Ankara Üniversi- tesi	Atatürk Üniversi- tesi	İnönü Üniversite- si	İstanbul Üniversi- tesi	Maltepe Üniversi- tesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Plato Meslek Yüksekokulu
E-posta Hizmetleri	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Sıkça Sorulan Sorular	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Duyurular/Haberler	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Sosyal Medya Ortamları	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Haber Forumu	-	-	Var	-	-	-	-	-

Tabloda görüldüğü gibi tüm açık ve uzaktan eğitim veren üniversitelerde temel destek hizmetleri e-posta, sıkça sorulan sorular, çağrı merkezleri, haber ve duyurular ile sosyal medya başlıklarında sunulmaktadır. Etkileşimli bir iletişim ortamı sağlayan haber formu ise sadece Atatürk Üniversitesi’nde bulunmaktadır.

SONUÇ

Açık ve uzaktan eğitim ile yükseköğretimde iletişim eğitimi genel olarak değerlendirildiğinde; programlarda program çeşitliliği ve uzmanlık söz konusu değildir ve genel eğitimler olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan bakıldığında sektörün ihtiyaç duyduğu uzmanlıklara yönelik olarak programlar yeniden düzenlenebilir. İletişim eğitimi aynı zamanda da belirli teknik yeterliliklerin bilinmesini gerektiren bir alandır. Bu nedenle programlarda teknik yeterliliklere ilişkin olanakların sanal ortamlarda öğrencilere sunulması gerekir.

Öğrencilerin sisteme örgün programlara göre daha düşük puanla girdiği, özellikle ikinci üniversite kapsamında öğrenim görenler düşünüldüğünde açıköğretim programlarının daha çok yaşam boyu eğitime dönük olduğu söylenebilir. Uzaktan eğitim programlarına düşük kontenjanla öğrenci alınması, açıköğretim prog-

ramlarına ise daha fazla öğrenci alınması açıköğretim programlarını uzaktan öğrenim programlarına göre kitleselleştirmektedir.

Programların alan yeterliklerine bakıldığında, program çıktıları ve öğrenme çıktıları hemen hemen tüm programlarda benzerlik göstermektedir. Bunun ana nedeni 2011 yılından itibaren belirlenen Türk Yükseköğretim Alan Yeterlilikleri'ne göre programların gözden geçirilmesidir. Bu süreçte sektörle de işbirliği yapılmış, sektörün ihtiyacı doğrultusunda programlar yenilenmiş, niceliksel olarak programlar artmış, ancak eğitimin niteliği istenilen düzeye ulaşamamıştır.

Bununla birlikte, eğitim yöntemi açısından yapılan uygulamalar farklılık göstermektedir. Örneğin açıköğretim programlarında seçimli ders uygulaması, staj ve ödev uygulama gibi etkinlikler öğrenci sayıları fazla olduğu için yapılamamakta, öğrencilerin gelişimi bireysel özelliklerine göre kendilerine bırakılmaktadır. Ancak artık günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklarla internete dayalı ödev, proje, kampanya hazırlama, portfolyo gibi uygulamalar öğrencilerin gelişimi için uygulanabilir görünmektedir. Açık ve uzaktan eğitim programlarında öğrencilerin sadece çoktan seçmeli sınavlarla değerlendirilmesi yine farklı ölçme seçme yöntemleriyle geliştirilmelidir.

Uzaktan eğitim programları ile açıköğretim programları arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Uzaktan eğitim programlarında öğrenme yönetim istemi üzerinden sanal sınıf uygulamaları senkron ve asenkron etkileşim sağlanırken, açıköğretim programlarında etkileşim olmadan tek taraflı bir iletişim söz konusudur. Bu nedenle öğrencilerde aidiyet duygusu geliştirmek için farklı uygulamalara ihtiyaç vardır.

Açık ve uzaktan eğitim programlarında her kurum kendi sistemini özel olarak tasarlamakta, öğrenci yönetim sisteminden sınav sistemine kadar her ayrıntıyı kendi şartlarına göre uygulamaya sokmaktadırlar. Tüm programlara öğrenci etkileşimi çok etkin olarak yer almakta, eğitimde kalite için öğrencinin içerikle, öğrencilerle, öğreticiyle ve kurumla daha fazla etkileşimini sağlayacak yeni düzenlemelere gidilmelidir. Yine öğrencilere sunulan akademik olmayan destek hizmetleri de bu iletişim içinde yer almalıdır.

Türkiye'de medyanın tekelleşmesi, mali ve idari özerkliklerinin tartışılması, ana akım medya sektörünün ağırlıklı olarak İstanbul'da olması, yerel medyanın gelişmemesi, iletişim mezunlarının düşük ücretle çalışması, sektörle eğitim kurumları arasında iyi işbirliğinin kurulamaması mezunların iş olanaklarını sınırlamaktadır. Açık ve uzaktan eğitimle verilen iletişim eğitimlerinde de sektörle işbirliği, yerel medyanın güçlenmesi, özellikle yeni medyanın ortaya çıkmasıyla yeni iş alanlarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın C H (2011) Açık ve Uzaktan Öğrenme, Pegem Akademi, Ankara.
- Cartelli A, Connolly T, Jimoyiannis A Magalhaes H, Maillet K ve Stansfield M (2008) Towards The Development of a New Model for Best Practice and Knowledge Construction in Virtual Campuses, Journal of Information Technology Education, 7, 121-134, www.jite.org/documents/Vol7/JITEv7p121-134Cartelli397.pdf, erişim tarihi: 22.01.2016.
- Corbeil J R and Corbeil M E (2015) International Handbook of E-Learning, Volume 1 Theoretical Perspectives and Research, Khan B and Mohamed A (Eds). E-Learning Past, Present and Future 51-64, www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315760933.ch3, erişim tarihi: 5.12.2015.
- Çetinsaya G (2014) Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası, Yükseköğretim Kurulu Yayınları No: 2014/2, Eskişehir.
- İşman A (2005) Uzaktan Eğitim, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Moore M G and Kearsley G (1996) Distance Education: A Systems View, Wadsworth Publishing, Boston.
- Morgan C and O'Reilly M G (1999) Assessing Open and Distance Learners, Kogan Page, London.
- Ngar R, Ngwarai R and Mhute I (2012) Assessment in ODL. Practices, Opportunities, Challenges, International J. Soc. Sci. & Education (3)1, 166-167.
- Özkanal B (2006) Web Sitelerinin Halkla İlişkiler Aracı Olarak Kullanılması: Açıköğretim Sistemine Yönelik Bir Model Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Puspitasari K A (2010) Student Assessment: Policy and Practice in Asian Distance Education, Sage Pub, New Delhi, 60-65.
- Simonson M, Smaldino S, Albright M and Zvacek S (2012) Teaching And Learning at a Distance: Foundations of Distance Education, Prentice Hall, New Jersey.
- Simpson O (2000) Supporting Students in Open and Distance Learning, Kogan Page, London.
- Thorpe M (1988) Evaluating Open and Distance Learning, Biddles Ltd, Great Britain.
- Tokgöz O (2003) Türkiye’de İletişim Eğitimi: Elli Yıllık Bir Geçmişin Değerlendirilmesi, Kültür ve İletişim, 6(2), 7-32, http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/tokgoz_iletisim.pdf, erişim tarihi: 24.10.2015.

Verduin J and Thomas C I (1994)Uzaktan Eğitim: Etkin Uygulama Esasları, İlknur Maviş, (çev)Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, <http://www.anadolu.edu.tr/acikogretim>, erişim tarihi: 12.11.2015.

Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, <http://www.ataaof.edu.tr>, erişim tarihi: 12.11.2015.

İnönü Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi, <https://inuzem.inonu.edu.tr>, erişim tarihi: 14.11.2015.

İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, <http://www.auzef.istanbul.edu.tr>, erişim tarihi: 14.11.2015.

Maltepe Üniversitesi Uzaktan Eğitim Birimi, <http://muzeb.maltepe.edu.tr>, erişim tarihi: 14.11.2015.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi, <http://uzem.omu.edu.tr>, erişim tarihi: 14.11.2015.

Plato Meslek Yüksekokulu, <http://www.plato.edu.tr>, erişim tarihi: 14.11.2015.

Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Meslek Birliği (2015), www.ratem.org.tr, erişim tarihi: 10.11.2015.

Reklamcılar Derneği Verileri (2015) http://rd.org.tr/doc/RD_TABLO_2015_EKIM.pdf, erişim tarihi: 10.11.2015.

YÖK İstatistikler, 2016.<http://www.yok.gov.tr/istatistikler>, erişim tarihi: 14.11.2015.